

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

Scurtă Istorie a Romilor

Această broșură a fost realizată în cadrul proiectului RomaFilmClub, implementat de către Asociația Cambridge Transilvania, cu sprijinul Agenției Naționale pentru Romi.

Proiect finanțat nerambursabil din bugetul Agenției Naționale pentru Romi.

În parteneriat cu:

Asociația pentru Mobilitate Socială și Educație
Democratică, parte din
Alianța pentru Mobilitate Socială

Proiect derulat de:

**ROMA
FILM CLUB**

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

Romii sunt un popor **fără o țară proprie, dar cu o istorie și o cultură extrem de bogate**. De-a lungul secolelor, ei au trăit și s-au adaptat în diverse regiuni din Europa, reușind să-și păstreze limba, tradițiile și obiceiurile, chiar dacă nu au avut niciodată un loc pe care să-l numească „acasă”.

De-a lungul secolelor, aceștia au parcurs un drum lung, de la originile lor în India, până la viața în Europa și în România. În paginile care urmează, veți afla despre originile lor, despre perioada în care au fost robi, despre Holocaustul romilor și despre cum și-au găsit locul în societate.

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

Povestea poporului rom începe acum multe secole, în nord-vestul Indiei, de unde au plecat într-o lungă călătorie către Europa. Această plecare și parcursul lor până pe continentul european sunt esențiale pentru a înțelege istoria și cultura romilor așa cum le cunoaștem astăzi.

Originea și plecarea din India (Secolul III d.Hr.)

Romii sunt un grup etnic de origine indiană, care și-au început migrația din nord-vestul Indiei în jurul secolului al III-lea d.Hr. Deși motivele exacte ale plecării lor sunt încă subiect de dezbatere, se crede că migrația a fost cauzată de factori precum conflictele militare, instabilitatea politică și căutarea unor condiții de trai mai bune. Această migrație a durat mai multe secole și i-a adus pe romi în diverse regiuni ale Europei și Asiei.

Originea Romilor

Romii provin din regiunea nord-vestică a Indiei, probabil din zona Punjab sau Rajasthan, conform studiilor lingvistice și genetice. Limba romani, vorbită de romi, are numeroase asemănări cu sanscrita și cu alte limbi din nordul Indiei, ceea ce confirmă legătura lor cu această regiune.

Călătoria spre Europa

Romii au început să migreze treptat spre vest, traversând Persia și Anatolia, ajungând în Imperiul Bizantin în jurul secolului al XI-lea. În această perioadă, **au fost adesea confundați cu alte grupuri nomade**, ceea ce a contribuit la formarea unor stereotipuri negative care persistă și astăzi.

Primele mențiuni documentare ale romilor în Europa datează din secolul al XIV-lea. În jurul anului 1360, romii au fost menționați în documente din Grecia, iar în 1417, ei sunt atestați în România. Ei au ajuns în Țara Românească și Moldova, unde au fost încadrați inițial în categoriile sociale ale robilor, alături de țărani dependenți.

Romii s-au adaptat în diverse moduri la societățile și culturile europene, păstrându-și totodată specificul identitar. În plan **economic**, romii au fost cunoscuți pentru meseriile lor tradiționale, cum ar fi **fierăria**, **prelucrarea metalelor**, **confecționarea obiectelor din lemn și coșăritul**. De exemplu, în Balcani, romii fierari erau foarte apreciați pentru confecționarea uneltelor agricole, fiind esențiali în comunitățile rurale. Pe lângă meșteșuguri, romii au fost activi și în **comerțul ambulant**, călătorind dintr-o regiune în alta pentru a vinde diverse produse și pentru a face schimburi de mărfuri. De asemenea, **muzica** a fost un element important al culturii rome și o sursă de venit, romii fiind recunoscuți în toată Europa pentru talentul lor artistic. În multe țări, muzicienii romi au devenit parte integrantă a culturii locale, **influențând genuri muzicale tradiționale, cum ar fi flamenco-ul în Spania sau lăutăria în România**.

Adaptarea socială a romilor a fost însă dificilă din cauza discriminării și marginalizării de care s-au lovit, dar ei au reușit să își mențină tradițiile și să își dezvolte comunitățile prin sprijin reciproc și solidaritate.

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

Romii în Țările Române: de la primele mențiuni la perioada robiei (Secolele XIV - XIX)

Romii au ajuns pe teritoriul actual al României în secolul al XIV-lea, iar de-a lungul timpului au devenit parte integrantă a societății românești. Cu toate acestea, istoria lor în Țările Române a fost marcată de o perioadă lungă și dificilă de robie, care a durat până la mijlocul secolului al XIX-lea.

Primele mențiuni ale romilor în Țările Române

Primele atestări documentare ale romilor pe teritoriul actual al României datează din secolul al XIV-lea. La 3 octombrie 1385, domnitorul Dan I al Țării Românești menționa, într-un document, existența a **40 de „sălașe de ațigani”** dăruite Mănăstirii Sfântului Antonie din Vodița. În 1387, fratele său, Mircea cel Bătrân, reconfirmă aceste danii, iar în 1388, el însuși dăruiește Mănăstirii Cozia 300 de sălașe de „țigani”.

Romii au fost încadrați ca robi încă de la primele mențiuni în documentele istorice, fiind considerați proprietatea mănăstirilor, boierilor sau domnitorilor. Ei erau împărțiți în două categorii principale:

- **robi nomazi**, care practicau meșteșuguri tradiționale și erau implicați în comerț ambulant, și
- **robi sedentari**, care erau legați de pământ și lucrau în gospodăriile stăpânilor.

Condițiile lor de viață erau foarte grele, iar drepturile lor erau aproape inexistente. Aceștia **puteau fi vânduți, împărțiți între moștenitori sau donați, fiind tratați ca bunuri mobile**, similare cu animalele sau obiectele de valoare.

Viața robilor romi era extrem de dificilă, fiind supuși unor tratamente inumane. Ei purtau lanțuri la mâini sau la picioare și erau adesea supuși unor pedepse fizice severe, cum ar fi bătăi, înfometare sau expunere la frig. Femeile și copiii nu erau nici ei cruțați; separarea familiilor era o practică obișnuită, iar copiii erau adesea vânduți separați de părinți. Un exemplu în acest sens este descris de Mihail Kogălniceanu, care, în „Tainele inimii”, evocă cruzimea cu care erau tratați robii romi în orașul Iași.

Legea țării trata pe țigani de lucru, vândut și cumpărat ca lucru, deși prin deriziune numărul sau individul se califica de suflet: am atâtea suflete de țigani; în realitate, și mai ales stăpânii care aveau puțini țigani, îi tratau mai rău chiar decât prescripțiunile legii. (Tainele inimii, M. Kogălniceanu)

Cu toate că primele mențiuni ale romilor în Țara Românească și Moldova datează din secolul al XIV-lea, documentele arată că aceștia **erau deja considerați robi începând cu secolul al XV-lea**. Robii erau împărțiți în trei categorii: robi domnești (aparținând domnitorilor), robi boierești (aparținând boierilor) și robi mănăstirești (deținuți de mănăstiri). În funcție de tipul de robie, condițiile de viață variau. Robii nomazi erau mai liberi, având permisiunea de a se deplasa pentru a-și practica meșteșugurile, însă erau obligați să ofere parte din câștiguri stăpânului lor. Robii sedentari erau legați de moșii și lucrau în gospodării sau pe pământurile stăpânilor.

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

Dezrobirea romilor (1843 - 1856)

În prima jumătate a secolului al XIX-lea, **ideile iluministe și influența reformelor din Europa Occidentală au început să pătrundă în societatea românească, inspirând mișcările pentru eliberarea robilor.**

Prima Etapă: Eliberarea robilor domnești și mănăstirești

1843

În Țara Românească, a fost adoptată **prima lege de eliberare a robilor** aparținând statului, cunoscuți sub denumirea de „robi domnești”. Aceasta prevedea ca **acești romi să devină oameni liberi, dar fără a li se oferi pământ sau alte mijloace de subsistență**. În Moldova, în 1844, s-a dat o lege similară pentru robii deținuți de mănăstiri, aceștia fiind eliberați în mod formal, dar rămânând într-o situație economică precară.

A Doua Etapă: Eliberarea robilor boierești

1847

Eliberarea robilor boierești a fost un pas esențial în procesul de dezrobire, dar și cel mai dificil de realizat, deoarece proprietarii de robi opuneau rezistență schimbării. În 1847, **în Țara Românească, a fost adoptată o lege prin care se eliberau robii deținuți de boieri**, însă aceștia nu au primit nicio despăgubire sau sprijin pentru integrarea în societate. **Mulți dintre ei au rămas în serviciul foștilor stăpâni, în condiții similare celor de robie.**

Finalizarea procesului de dezrobire

Procesul de dezrobire s-a finalizat în anii 1855-1856, când, printr-o serie de legi adoptate atât în Moldova, cât și în Țara Românească, toți robii romi au fost declarați liberi.

În 1855, în Moldova, a fost adoptată o lege care elibera toți robii, indiferent de statutul lor anterior. În 1856, în Țara Românească, s-a proclamat eliberarea totală a romilor prin **„Legiuirea pentru emanciparea tuturor țigănilor din Principatul Țării Românești”** (votată la 20 februarie), marcând sfârșitul robiei pe întreg teritoriul românesc. Legea prevedea ca fiecare rom să primească despăgubire 10 galbeni din *Casa fondului de despăgubire*. Erau obligați să se statornicească, iar nomazii să se așeze în satele unde doresc, cu obligația de a avea locuințe și gospodării proprii.

Holocaustul romilor (1942 - 1945)

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, regimul condus de mareșalul Ion Antonescu a inițiat deportarea în masă a romilor din România către Transnistria, un teritoriu ocupat temporar de armata română. În perioada 1942-1945, aproximativ **25.000 de romi au fost trimiși în lagărele de concentrare**, fără hrană și adăpost adecvat. Se estimează că aprox. 11.000 dintre aceștia, inclusiv mulți copii, au murit din cauza foametei, bolilor și violenței. Această perioadă, cunoscută sub denumirea de *Porajmos* („distrugere” în limba romani), reprezintă un capitol sumbru al istoriei romilor, fiind adesea trecut cu vederea în discuțiile despre Holocaust.

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

Perioada postbelică și situația romilor în România contemporană

După al Doilea Război Mondial, romii din România au trecut prin schimbări majore, odată cu instaurarea regimului comunist. Statul a inițiat o serie de **politici de asimilare forțată**, încercând să integreze romii în societatea majoritară prin măsuri de industrializare și colectivizare. Mulți romi au fost obligați să renunțe la stilul de viață nomad și să se stabilească în așezări permanente, fiind angajați în fabrici și cooperative agricole.

În această perioadă, autoritățile comuniste au promovat **alfabetizarea și accesul la educație pentru romi**, însă, în același timp, au încercat să elimine tradițiile și limba romani, **considerându-le un obstacol în calea „modernizării”**. Această politică de asimilare forțată a dus la pierderea parțială a unor elemente culturale specifice și la o marginalizare economică și socială a romilor.

Finalizarea procesului și situația romilor

Odată cu căderea regimului comunist, romii au obținut mai multă libertate culturală și drepturi politice, dar au continuat să se confrunte cu probleme majore, cum ar fi sărăcia, discriminarea și lipsa accesului la educație și locuri de muncă. După această perioadă, **România a implementat o serie de cadre legale și politici de integrare a romilor**, în conformitate cu cerințele Uniunii Europene, menite să îmbunătățească situația socială și economică a comunității, printre care:

Drapelul romilor (în romani *O styago le romengo*) este drapelul internațional al etnicilor romi.

Steagul este format dintr-un fundal de albastru și verde, reprezentând cerul și respectiv pământul, și o **chakra** roșie cu **16 raze în centru**. Acest din urmă element, adăugat pe drapel de savantul Weer Rajendra Rishi, reprezintă tradiția de continuitate a poporului rom și este, de asemenea, un omagiu adus **drapelului Indiei**.

- 1. Strategia Guvernului României pentru Îmbunătățirea Situației Romilor:** Adoptată pentru prima dată în 2001 și actualizată în 2011 și 2021, strategia vizează incluziunea socială a romilor în domenii precum educația, locuirea, sănătatea, ocuparea forței de muncă și combaterea discriminării. Printre obiectivele acesteia se numără îmbunătățirea accesului romilor la educație de calitate, reducerea abandonului școlar și creșterea participării acestora pe piața muncii.
- 2. Legea nr. 48/2002 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare:** Această lege interzice discriminarea pe baza apartenenței etnice, inclusiv împotriva romilor, și prevede măsuri pentru sancționarea comportamentelor discriminatorii în toate domeniile vieții sociale, cum ar fi educația, sănătatea și ocuparea forței de muncă.
- 3. Programul “Deceniul de Incluziune a Romilor” (2005-2015):** România a fost parte a inițiativei regionale “Deceniul de Incluziune a Romilor”, care a implicat mai multe țări din Europa Centrală și de Est. Programul a avut ca scop reducerea discrepanțelor dintre populația romă și restul populației în domenii precum educația, sănătatea, locuirea și ocuparea forței de muncă.
- 4. Legea Educației Naționale nr. 1/2011:** Această lege prevede măsuri pentru promovarea educației interculturale și sprijinirea accesului copiilor romi la educație. În cadrul legii sunt incluse programe de integrare școlară, acordarea de locuri speciale pentru romi în licee și universități, precum și programe pentru reducerea abandonului școlar.

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

În prezent, romii din România continuă să se confrunte cu provocări semnificative. Accesul limitat la educație, sănătate și locuri de muncă, precum și discriminarea și excluderea socială, sunt probleme cu care se confruntă multe comunități rome.

Cu toate acestea, **există și progrese semnificative în promovarea drepturilor romilor și în păstrarea culturii rome.** Diverse organizații non-guvernamentale și activiști militează pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale romilor, pentru educație și pentru combaterea discriminării, iar programele guvernamentale și inițiativele europene au contribuit cu succes la creșterea gradului de incluziune socială și la promovarea identității și culturii rome.

Imnul Internațional al Romilor

Gelem, gelem

Gelem, gelem, lungone dromensa
Maladilem bakhtale Romensa
A Romale, katar tumen aven,
E tsarentsa bahtale dromensa?

A Romale, A Chavale

Sas vi man yekh bari familiya,
Mudardas la e Kali Legiya
Aven mansa sa lumnyake Roma,
Kai putardile e Romane droma
Ake vriama, usti Rom akana,
Amen khutasa misto kai keresa

A Romale, A Chavale

Puter Devla le parne vudara
Te shai dikhav kai si me manusha
Pale ka zhav lungone dromendar
Thai ka phirav bakhtale Romensa

A Romalen, A chavalen

Opre Roma, si bakht akana
Aven mansa sa lumnyake Roma
O kalo mui thai e kale yakha
Kamav len sar e kale drakha

A Romalen, A chavalen.

Am umblat, am umblat

Am cutreierat, am umblat de-a lungul
drumurilor lungi,
M-am întâlnit cu rromi înfometaji.
Hei, rromilor, de unde veniți
Cu corturile și cu copii flămânzi?

Hei rromilor, hei flăcăilor!

Aveam și eu familie mare,
Mi-a ucis-o Legiunile Negre,
Pe toți i-a căsăpît: pe bărbați și pe
femei,
Printre ei și pe micii copilași.

Of rromilor, of flăcăilor!

Deschide, Doamne, porțile negre
Să-mi pot vedea familia
Iarăși să merg pe drumurile lungi,
Și să colind cu rromi fericiți.

Of rromilor, of flăcăilor!

Sus, omule! Este timpul acum,
Haideți cu mine, toți rromii lumii!
Fața cea neagră și ochii cei negri,
Îi iubesc, precum pe strugurii negri.

Of rromilor, of flăcăilor!

Această broșură a fost realizată în cadrul proiectului RomaFilmClub, implementat de către Asociația Cambridge Transilvania, cu sprijinul Agenției Naționale pentru Romi.

Proiect finanțat nerambursabil din bugetul Agenției Naționale pentru Romi.

AGENȚIA NAȚIONALĂ
PENTRU ROMI

ROMA
FILM CLUB